

अनुक्रमणिका

लेख क्रमांक	लेखाचे नाव	पान क्रमांक
1	भारतातील माओवादाचा उदय	2
2	माओवाद व नक्षलवाद- एकाच नाण्याच्या दोन बाजू	4
3	माओवाद्यांचा भारतातील रक्तरंजित इतिहास	6
4	माओवाद्यांचे ध्येय व पद्धती	8
5	माओवाद्यांचा गनिमी कावा	10
6	माओवादी विचारवंतांचा शहरी उकिरडा	12
7	माओवादाविरुद्धची असमतोल लढाई	14
8	विशेष जनसुरक्षा कायदा	16
9	विशेष जनसुरक्षा कायदा - शंका व समाधान	18
10	माओवादाचा अटळ विनाश	20

भारतातील माओवादाचा उदय

स्वातंत्र्योत्तर काळात समाजवादाची सोनेरी स्वप्ने पाहणाऱ्या नेहरूंनी हिंदी-चिनी-भाई-भाई अशी कधीही सत्यात येऊन न शकणारी घोषणा दिली. या घोषणामुळे भारतीय गाफील राहिले व त्याचे कटू फळ १९६२ च्या चीन युद्धात भारताला चाखायला मिळाले. वास्तविक पाहता १९६२ साली चीनने भारतावर आक्रमण करून भारताचा साधारणपणे अडतीस हजार चौरस किलोमीटरचा प्रदेश जो अक्साई चीन या नावाने ओळखला जातो असा बराच मोठा भूभाग गिळंकृत केला होता. परंतु अशावेळी भारताच्या बाजूने न राहता भारतीय कम्युनिस्ट पक्षाच्या एका गटाने चीनला पाठिंबा दिला व या युद्धाला भारतच जबाबदार आहे, भारतानेच आगळीक केली आहे, भारतानेच घूसखोरी केली आहे अशी भूमिका घेतली. महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे केरळ राज्याच्या भारतीय कम्युनिस्ट पक्षाचे तत्कालीन राज्य सचिव अच्युतानंदन यांनी भारतीय जवानांसाठी रक्तदान शिबिरांचे आयोजन केले होते. भारत चीन युद्धाच्या वेळी चीनची बाजू घेणाऱ्या कम्युनिस्ट पक्षाच्या विचारधारेच्या विरोधात हे पाऊल आहे असे ठरवून त्या पक्षाने अच्युतानंदन यांना खोट्या केस मध्ये गुंतवून अटक तर केलीच पण त्यांची राज्यसचिव या पदावरून हकलपट्टी देखील केली. भारत चीन युद्धात भारतीय कम्युनिस्ट पक्षाने किती टोकाची भूमिका घेतली होती हे यावरून सिद्ध होते.

कम्युनिस्ट पक्षातील श्रीपाद अमृत डांगे यांच्यासारखे काही जण पक्षाच्या या भूमिकेच्या विरोधात होते. कम्युनिस्ट पक्षातील या अंतर्गत कलहामुळे त्या पक्षाचे दोन तुकडे झाले व चीनची उघडपणे बाजू घेणाऱ्या कम्युनिस्ट नेत्यांनी भारतीय कम्युनिस्ट पक्षापासून फारकत घेत एका नव्या पक्षाला जन्म दिला. ज्यालाच मार्क्सवादी कम्युनिस्ट पार्टी असे म्हणतात. थोडक्यात भारताविरुद्ध चीनची बाजू घेणाऱ्या पक्षाचे नाव आहे मार्क्सवादी कम्युनिस्ट पार्टी.

या पक्षाचा उदयच मुळी कम्युनिस्टांनी चीनला दिलेल्या पाठिंबामुळे झाला होता. म्हणून हा डावा पक्ष राजकीय दृष्ट्या चीनला जवळचा मानणारा होता. कार्ल मार्क्सच्या प्रभावामुळे माओने चीनमध्ये केलेल्या क्रांतीचे या कम्युनिस्टांना प्रचंड आकर्षण होते आणि या आकर्षणाच्या प्रभावामुळे माओने केलेले अत्याचार, एकाधिकारशाही, हुकूमशाही, मानवी हक्कांची पायमल्ली, तेथील प्राचीन बुद्ध धर्मसंस्थांचा नाश आदी कोणतेही दुष्परिणाम या कम्युनिस्टांना दिसत नव्हते.

याच सुमारास १९६५ सालचे भारत पाकिस्तान युद्ध झाले व युद्धानंतर आर्थिक दृष्ट्या गंभीर परिस्थिती उत्पन्न झाली. अन्नधान्य, औषधे, कपडे, पाणी, शिक्षण व निवास या सर्वच क्षेत्रात लोकांना अडचणीचा सामना करावा लागला. याच सुमारास बंगालमधील सिलिगुडीजवळ असलेल्या नक्षलबारी या गावात मार्क्सवादी विचारांनी भारलेल्या व माओचा निस्सीम भक्त असलेल्या चारू मुजुमदार नावाच्या एका कम्युनिस्ट कार्यकर्त्याने स्थानिक पातळीवर बंडाचे निशाण उभारले.

परंतु चारू मुजुमदार याचे बंड एक शांततामय चळवळ नव्हती तर तो एक सशस्त्र उठाव होता. अस्तित्वात असलेल्या सामाजिक व राजकीय व्यवस्थेला तोडून एक नवी साम्यवादी व्यवस्था उभी करण्याचा तो प्रयत्न होता. देशांतर्गत दुसरा स्वतंत्र देश बनविण्याचा तो प्रयत्न होता. सुमारे ६० गावे एकत्र करून तो संपूर्ण भू-भाग स्वतंत्र राष्ट्र बनल्याची घोषणा करणारा तो उठाव होता. सुमारे ५२ दिवस चाललेला उठाव

नंतर मोडून काढण्यात आला. परंतु तोपर्यंत हत्या, लुटालुट, जाळपोळ, सरकारी मालमतेचे नुकसान, सरकारी कर्मचाऱ्यांना आपला शत्रू समजून ठार मारणे, विरोधकांची दयामाया न दाखवता त्यांची कत्तल करणे आदी भयंकर दुष्कृत्ये चारू मुजुमदार व त्याच्या सहकाऱ्यांनी केली.

या चारू मुजुमदारने पुढे कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (मार्क्सवादी-लेनिनवादी) नावाच्या एका राजकीय पक्षाची स्थापना केली. या पक्षाने सुरुवातीला वंचित समाजातील तसेच आदिवासी समाजातील लोकांकडे लक्ष केंद्रित केले. आत्यंतिक गरिबीने त्रस्त असलेल्या जनतेला साम्यवादाची लाल स्वप्ने दाखवून आकृष्ट केले व या गरीब जनतेच्या 'कव्हर' खाली त्या पक्षाने आपले हातपाय पसरायला सुरुवात केली. एकदा का आदिवासींना कव्हात घेतले की मग संपूर्ण जंगलच त्यांचे झाले. त्यानंतर जंगलातील नैसर्गिक संपत्तीवर या माओवाद्यांनी आपला हक्क गाजवायला सुरुवात केली. जंगलातील ठेकेदारांकडून खंडणी वसूल करणे, जंगलातील नैसर्गिक संपत्ती विकून पैसे जमवणे आणि या पैशाचा उपयोग करून शस्त्रास्त्रे व दारुगोळा विकत घेणे सुरु झाले. माओवाद्यांच्या हातात आलेल्या आधुनिक शस्त्रास्त्रांमुळे त्यांच्याबद्दलची एक प्रचंड दहशत आदिवासी समाजात निर्माण झाली आणि नाईलाजाने का होईना हा आदिवासी समाज माओवाद्यांच्या हातचे खेळणे झाला.

साधारण १९६७ सालापासून सुरुवात झालेली भारतातील ही माओवादी दहशतवादाची कीड चिरडण्याचा प्रयत्न जवळजवळ सर्वच पक्षांच्या सरकारांनी केला. परंतु कोणत्याही पक्षाबद्दल ममत्व नसलेले माओवादी आपल्या राजकीय उद्दिष्टांसाठी कोणाचाही बळी घेण्यास नेहमी तयार असायचे. त्यामुळेच की काय, राजकीय आखाड्यात टोकाचे डावे विचार असणाऱ्या व्यक्ती आणि संघटना सोडून त्यांना उघडपणे पाठिंबा देणारे कोण नव्हते.

परंतु दुर्दैवाने पश्चिम बंगाल, त्रिपुरा आणि केरळमध्ये अनेक वर्षे डाव्यांनी राज्य केले. त्याचा निश्चितच या माओवाद्यांना फायदा झाला. जिथे जिथे डाव्यांनी राज्य केले तिथे तिथे या माओवाद्यांनी सरकारला उपद्रव होईल असे काही केले नाही व त्याच्या बदल्यात पश्चिम बंगाल, त्रिपुरा व केरळ मधील जेव्हा जेव्हा डाव्यांची सत्ता होती, सरकार होते तेव्हा तेव्हा या सरकारांनी माओवाद्यांना प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष मदत केली व प्रोत्साहन दिले.

अवधूत वाघ

(लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

माओवाद व नक्षलवाद- एकाच नाण्याच्या दोन बाजू

चारू मुजुमदार हा पक्का माओवादी होता. सशस्त्र क्रांतीतूनच राज्यसत्ता बदलता येते यावर त्याचा ठाम विश्वास होता. त्यासाठी त्याने पश्चिम बंगालमधील नक्षलबारी या गावाचा एक प्रयोगशाळा म्हणून उपयोग करून घेतला. माओवाद हा काही भारतीय विचार नव्हता. हा संपूर्णपणे परकीय विचार होता. त्यामुळे भारतीयांच्या मनामध्ये माओवादाचा विचार पसरविणे कठीण आहे हे त्याने ओळखले आणि म्हणून नक्षलबारी या भारतीय जमिनीशी जोडलेल्या गावाच्या नावावरून जर एक जाळे तयार करण्यात आले तर त्यात सर्वसामान्य भारतीय सहज फसतील असाही त्याने विचार केला. माओवादाचे देशी रूप म्हणून नक्षलवाद या स्वरूपात त्याने अतिशय टोकाच्या डाव्या विचारांचा प्रसार करण्यासाठी कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (माक्सवादी-लेनिनवादी) या पक्षाची स्थापना केली.

माओवादाला नक्षलवाद म्हणणं हा एका मोठ्या धूर्त खेळीचा भाग होता. यात बंगालमधली भोळी भाबडी जनता सहज फसत गेली व हा हा म्हणता भारताच्या फाळणीने होरपळलेल्या, दारिद्र्यामध्ये पिचलेल्या व विकासापासून कोसो दूर असलेल्या पण तितक्याच स्वाभिमाना, हुशार व मेहनती बंगाली तरुणांना नक्षलवादाची भुरळ पडली. याचा दृश्य परिणाम असा झाला की जरी चारू मुजुमदारच्या सीपीआय (एम-एल) या पक्षाला निवडणुकीत फारसे यश मिळाले नाही तरी बंगालमध्ये हळूहळू काँग्रेसचा अस्त होत गेला व काँग्रेसची जागा कम्युनिस्टांनी व्यापली. १९७२ साली विधानसभेच्या निवडणुकीमध्ये काँग्रेसने शेवटचा विजय मिळवला व सिद्धार्थ शंकर रे हे काँग्रेसचे मुख्यमंत्री झाले. त्यानंतर काँग्रेसने विजयाचा गुलाल कधी उधळलाच नाही, जिंकलेला चेहरा कधी पाहिलाच नाही. १९७७ साली सर्वप्रथम माक्सवादी कम्युनिस्ट पक्षाचे ज्योती बसू हे मुख्यमंत्री म्हणून बहुमताने निवडून आले आणि ते कम्युनिस्टांचे राज्य २०११ पर्यंत कायम राहिले.

पश्चिम बंगालच्या शेजारीच असलेल्या त्रिपुरा या छोट्याशा आदिवासी बहुल राज्यावर देखील याचा परिणाम झाला. दळणवळणाची साधने नसलेल्या व केंद्रातील काँग्रेस सरकारने सदैव उपेक्षित ठेवलेल्या या राज्यातील जनतेने देखील काँग्रेसकडे पाठ फिरवून कम्युनिस्टांना साथ दिली. १९७८ ते २०१८ पर्यंत काँग्रेसच्या एका पाच वर्षांच्या सरकारचा अपवाद वगळता तिथे कम्युनिस्टांचे सरकार होते.

माओच्या नेतृत्वाखाली चीनमध्ये झालेल्या राजकीय सत्तांतरामधे लाखो चीनी नागरिकांची कत्तल करण्यात आली. संपत्तीचा मोठ्या प्रमाणात विध्वंस झाला. 'धर्म ही अफूची गोळी आहे' या कार्ल माक्सच्या तत्त्वज्ञानावर विश्वास ठेवणाऱ्या माओने तेथील स्थानिक संस्कृती संपवून टाकली. अनेक बौद्ध धर्माची मंदिरे, मठ, धर्मशाळा व स्तूपांवर हल्ला करून ते जमीनदोस्त करण्यात आले. बौद्ध धर्माच्या आणि संस्कृतीच्या संदर्भातील सर्व मुर्त्या तोडण्यात आल्या व ज्या देशाला हजारो वर्षांची प्राचीन परंपरा आहे त्या देशातील जीत्या जागत्या माणसांचे यंत्रमानवामध्ये रूपांतर करण्यात आले.

माओ आणि त्यानंतरच्या कालखंडात देखील माध्यमांवर असलेल्या प्रचंड निर्बंधांमुळे तेथील खरी परिस्थिती जगासमोर एकतर आली नाही किंवा जी आली ती मोडक्या तोडक्या परिस्थितीत. सांस्कृतिक दृष्ट्या बेचिराख झालेल्या चीनचे तेथील कम्युनिस्ट सरकारने मात्र अतिशय उदात्त चित्रण करून ठेवले व तेच जगभर प्रसारित केले. चारू मुजुमदार आणि त्याच्यासारख्या रस्ता चुकलेल्या बंडखोर विचारांच्या

कार्यकर्त्यांना याच खोट्या चित्रणाची भुरळ पडली व त्यामुळेच सत्ता प्राप्त करून घेण्यासाठी त्यांनी आपल्याच देशाविरुद्ध सशस्त्र बंड पुकारले. हा एक प्रकारचा देशद्रोह होता. देशाशी गद्दारी होती. विशेषता १९६२ साली चीन बरोबर झालेल्या युद्धानंतर चीन हा आपला कधीच मित्र होऊ शकत नाही यावर शिक्कामोर्तब झाले होते. अशावेळी चीन आणि चीनच्या राजसत्तेबरोबर, चिनी विचारांवर श्रद्धा ठेवून मैत्री करणे अतिशय घातक होतं आणि नेमकी हीच चूक भारतातील डाव्या विचारसरणीच्या मंडळींनी केली.

रशियन राज्यक्रांतीनंतर लेनिन आणि स्टालिन सारख्या हुकूमशाहानी रशियातील सामान्य जनतेवर केलेल्या अनन्वित अत्याचारांच्या कहाण्या जरी ऐकल्या तरी अंगावर शहरा येतो. परंतु आंतरराष्ट्रीय राजकारणात आपल्या दुसऱ्या शत्रूला म्हणजे पाकिस्तानला, अमेरिका सातत्याने मदत करत होती. त्यामुळे बॅलन्स ऑफ पॉवर करण्यासाठी म्हणजेच शक्तींमध्ये समतोल राखण्यासाठी आपल्याला रशियाकडे मदतीचा हात मागावा लागला. भारतामध्ये माओवाद वाढत असतानाच भारत आणि रशियामध्ये मैत्रीचे नवे संबंध दृढ होत गेले. रशियामध्ये देखील कम्युनिस्ट सरकार असल्यामुळे त्या सरकारला भारतातील कम्युनिस्ट पक्षांबद्दल आणि नेत्यांबद्दल आत्मीयता वाटत असे. याच गोष्टीचा फायदा चारू मुजुमदारने घेतला व साम्यवादी चळवळीचा अर्धवयू आणि जनक कार्ल मार्क्स याच्या नावाबरोबर रशियन क्रांतीचा प्रणेता लेनिन याचे नाव जोडून भारतातील रशिया प्रेमी लोकांना देखील त्याने आपल्या गळी लावण्याचा प्रयत्न केला.

तत्कालीन परिस्थितीमध्ये आणि विशेषतः चीन जेव्हा आपला दुश्मन म्हणून आपल्यासमोर उभा आहे अशावेळी माओचे नाव आपल्या पक्षाशी जोडणे हे फायद्याचे होणार नाही हे जाणून आणि रशियाबरोबर आपले चांगले संबंध आहेत हे लक्षात ठेवून चारू मुजुमदारने मार्क्स आणि लेनिनचे नाव वापरून माओवादी विचार पसरवण्यासाठी अतिशय विचारपूर्वक आपल्या पक्षाचे नाव कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (मार्क्सवादी-लेनिनवादी) असे ठेवले.

एक साधी गोष्ट आहे. जर चारू मुजुमदारचे हे बंड जर नक्षलबारी येथे न होता जर काशी येथे झालं असतं तर काय त्याला काशीवाद म्हटलं असतं का? किंवा अयोध्या येथे झालं असतं तर त्याला अयोध्या वाद असं म्हटलं असतं का? किंवा गया येथे झालं असतं तर त्याला गया वाद असं म्हटलं असतं का? या सर्व प्रश्नांची उत्तरं नाही अशी आहेत कारण ही सर्व शहर धार्मिक दृष्ट्या हिंदूंच्या श्रद्धेची आहेत. त्यामुळे फारसा गाजावाजा नसलेल, फारसं माहीत नसलेलं असं नक्षलबारी नावाचं गाव व त्यावरून आपल्या विचारसरणीला नक्षलवादी म्हणणं हे चारू मुजुमदारला अधिक परवडणार होतं. थोडक्यात काय तर एका अस्सल नक्षलवाद या भारतीय नावाच्या आवरणाखाली आपले शत्रू राष्ट्र चीनला अभिप्रेत असलेला माओवाद त्याने लोकांच्या गळी उतरवण्याचा प्रयत्न केला.

नक्षलवाद आणि माओवाद या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू असून खरं पाहता टोकाच्या डाव्या विचारसरणीचे प्रतिनिधित्व करणारा माओवाद हाच आजचा भारताचा एक मोठा शत्रू आहे. भारताच्या संस्कृतीला परंपरेला तो धोका तर आहेच पण या देशाच्या अखंडतेला व सार्वभौमत्वाला आव्हान देणारा वरकरणी नक्षलवाद नावाचा भारतीय मुखवटा असलेला एक चिनी चेहरा आहे.

अवधूत वाघ (लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

माओवाद्यांचा भारतातील रक्तरंजित इतिहास

‘सत्ताप्राप्तीसाठी रक्ताच्या नद्या ओलांडाव्या लागतात’ या माओच्या तत्त्वज्ञानावर विश्वास ठेवणाऱ्या व घटनेने स्थापित झालेल्या सरकारला शत्रू मानणाऱ्या, मानवी जीवनाला काडीचीही किंमत न देणाऱ्या, लोकशाहीवर विश्वास नसणाऱ्या, धर्म-संस्कृती-परंपरा आदी गोष्टी नाकारणाऱ्या व फक्त ऐहिक जीवनच सत्य आहे यावर विश्वास ठेवणाऱ्या तसेच बंदुकीच्या जोरावर राज्यक्रांती व राज्यक्रांती नंतर आर्थिक व सांस्कृतिक क्रांती शक्य आहे या संपूर्णपणे कालबाह्य सिद्धांताला आपले ब्रीदवाक्य समजणाऱ्या माओवादी चळवळीचा भारतातील इतिहास हा रक्तरंजित आहे.

सर्वसाधारणपणे जर आपण चेन्नईपासून सरळ रेषेत निघालो आणि जयपूरला जाऊन भेटलो तर भारताचे जे दोन भाग होतात त्यातील या रेषेच्या वरचा भाग म्हणजे ज्याला रेड कॉरिडोर असेही उपहासाने ओळखतात हा त्यामानाने विकासाला पोरका झालेला, प्रचंड आणि दाट लोकवस्तीने गजबजलेला व घनदाट जंगले आणि त्यातील जनजातींमुळे समृद्ध असलेला भाग हा माओवादी चळवळीसाठी एक पोषक वातावरण निर्माण करणारी जमीन होती. त्यामुळे माओवादी चळवळीचा उगम पश्चिम बंगालमध्ये झाला व ती मुख्यतः झारखंड, ओरिसा, मध्य प्रदेश, छत्तीसगड, महाराष्ट्राचा पूर्वेकडील भाग, तेलंगणा आणि आंध्र प्रदेश मधील काही भाग यामध्ये विशेषत्वाने फोफावली.

चारू मुजुमदार या माओवाद्याने कनु सन्याल व जंगल संथाल यांच्या साथीने माओवादी चळवळीला भारतात सुरुवात केली. सुरुवातीला त्यांच्याकडे फार मोठी हत्यारे नव्हती. ज्या बंदुका होत्या त्या पण गावठी, याला आपण गावठी कट्टे म्हणतो तशा प्रकारच्या. परंतु याचा उपयोग करून त्यांनी पोलीस व सरकारी कर्मचाऱ्यांना सर्वप्रथम लक्ष करण्यास सुरुवात केली. त्यांना ठार मारण्यास सुरुवात केले व सरकारी आस्थापनांवर हल्ला करून त्यांची लूट करण्यास सुरुवात केली. यामुळे स्थानिकात त्यांची दहशत बसली व स्थानिक आदिवासी समुदाय केवळ भीतीपोटी त्यांना मदत करू लागला व आश्रय देऊ लागला. लुटीमधून मिळणाऱ्या पैशांचा उपयोग करून त्यांनी भ्रष्टाचारी अधिकाऱ्यांच्या मदतीने तसेच लालसी व्यापाऱ्यांच्या मदतीने आधुनिक शस्त्रे मिळवली आणि हा हा म्हणता लपून-छपून हल्ला करणारी ही माओवादी मंडळी शस्त्रास्त्राने युक्त झाली व सरकार विरुद्ध उघड उघड युद्ध करू लागली.

२००२ सालापर्यंत या माओवाद्यांचं क्षेत्र १८० जिल्ह्यांपर्यंत पसरलं होतं व त्यासाठी त्यांनी दहा हजाराहून अधिक नागरिक, सरकारी अधिकारी, पोलीस दलातील कर्मचारी व त्यांना सहकार्य न करणाऱ्या आदिवासी बांधवांना ठार मारले होते.

या माओवाद्यांनी या १८० जिल्ह्यातील जंगलावर आपला हक्क प्रस्थापित केला होता. वनसंपत्तीतून व या जिल्ह्यात चालणाऱ्या सरकारी कामांच्या ठेकेदारांकडून मिळणाऱ्या खंडणीतून माओवादी परकीय, विशेषता चिनी बनावटीची अतिशय उच्च प्रतीची स्फोटके, भुईसुरंग, दळणवळणाची आधुनिक साधने मिळवू लागले. आपल्या राखीव क्षेत्रामध्ये कोणी येऊ नये यासाठी आणि सैन्याच्या रस्त्यावर भुईसुरंग पेरून त्यांनी कित्येक वेळा सरकारी गाड्या उडवून लावल्या जात शेकडो जवान हुतात्मा झाले.

६ एप्रिल २०१० रोजी छत्तीसगडमधील दंतेवाडा जिल्ह्यातील चिंतलनार गावाजवळ माओवाद्यांनी भारतीय सैन्य दलावर हल्ला केला, ज्यामध्ये ७६ सीआरपीएफ पोलिस ठार झाले होते.

२५ मे २०१३ रोजी, छत्तीसगडमधील सुकमा जिल्ह्यातील झिरम घाटी येथे माओवाद्यांनी परिवर्तन रॅली मधून परतत असताना काँग्रेस नेत्यांच्या गाड्यांच्या ताफ्यावर सशस्त्र हल्ला केला. या हल्ल्यात माजी मंत्री महेंद्र कर्मा आणि छत्तीसगड काँग्रेसचे प्रमुख नंद कुमार पटेल यांच्यासह २७ जणांचा मृत्यू झाला. या हल्ल्यात जबर जखमी झालेले काँग्रेसचे नेते व माजी केंद्रीय मंत्री विद्याचरण शुक्ला यांचे त्यानंतर लगेचच म्हणजे ११ जून २०१३ रोजी निधन झाले

12 फेब्रुवारी 1992 रोजी बिहार मधील गया जिल्ह्यामधील भूमीहार समाजातील 38 जणांची माओवाद्यांनी हत्या केली. 18 मार्च 1999 रोजी बिहार मधील जहानाबाद जिल्ह्यातील सेनारी या गावच्या भूमिहार समाजाला पुन्हा एकदा माओवाद्यांनी लक्ष केले व 34 लोकांना ठार मारण्यात आले. 10 सप्टेंबर 2002 ला बिहार मधील राफीगंज येथे हावरा राजधानी एक्सप्रेस या रेल्वे गाडीचा घातपात घडवून आणला ज्यात 130 हून अधिक नागरिक मृत्युमुखी पडले. 2003 साली तर या माओवाद्यांची मजल खुद्द मुख्यमंत्र्यांवर हल्ला करण्या इतपत पुढे गेली. एकत्रित आंध्रप्रदेशचे तत्कालीन मुख्यमंत्री चंद्राबाबू नायडू यांच्या गाड्यांच्या ताफ्यावर माओवाद्यांनी हल्ला केला परंतु सुदैवाने नायडू त्यातून बचावले. त्यानंतर लगेचच कर्नाटकामधील तुमकुर जिल्ह्यात असलेल्या एका शाळेच्या इमारतीवर माओवाद्यांनी हल्ला चढवला व त्यात सहा पोलिसांची हत्या करून एका नागरिकालाही ठार मारण्यात आले. 28 फेब्रुवारी 2006 ला छत्तीसगडमध्ये 25 तर 16 जुलै 2006 ला दंतेवाडा मध्ये 29 जणांना ठार मारण्यात आले. 2 डिसेंबर 2006 ला बोकारो मध्ये 14 पोलीस माओवाद्यांच्या हल्ल्याला बळी पडले तर 15 मार्च 2007 ला पुन्हा एकदा दंतेवाडा येथे पंधरा सशस्त्र पोलीस व 39 नागरिक माओवाद्यांनी ठार मारले. 16 फेब्रुवारी 2018 ला ओरिसामध्ये बारा पोलिसांची हत्या करण्यात आली. त्यानंतर कमांडोज घेऊन जाणारी एक नाव माओवाद्यांनी बुडवली त्यात अडतीस कमांडोचा मृत्यू झाला.

या झाल्या काही ठळक घटना. पण 1967 सालापासून माओवाद्यांनी आपले हिंसासत्र चालूच ठेवले. ज्यात सैनिक, पोलीस, सरकारी कर्मचारी तसेच सामान्य नागरिक यांना प्राण गमवावे लागले. हे कमी म्हणून की काय माओवादी वेगवेगळ्या जिल्ह्यात असलेल्या तुरुंगावर देखील हल्ला करत व त्यामधील अतिशय क्रूर व गुन्हेगारी प्रवृत्तीच्या कैद्यांची सुटका करत.

यावरून असे लक्षात येईल की माओवाद्यांनी भारताविरुद्ध अघोषित युद्ध पुकारले होते. देशाला धोका फक्त बाह्य शत्रूपासून असतोच असे नाही तर कित्येक वेळा आपले अंतर्गत शत्रूच आपल्या विरुद्ध उभे राहतात. अशा वेळी या अंतर्गत शत्रूंना आपले देशबांधव न समजता अतिशय कठोरपणे त्यांचा खात्मा करणे हेच राजसत्तेकडून अभिप्रेत आहे. सुदैवाने काँग्रेस असो किंवा भाजपा किंवा इतर कोणताही प्रादेशिक पक्ष, जेव्हा जेव्हा यांच्याकडे केंद्राची अथवा राज्याची सत्ता आली तेव्हा तेव्हा त्यांनी माओवादाविरुद्ध कठोरच कारवाई केली यावरून माओवादाला खत्म करण्याचा सर्वच पक्षांचा विचार आहे. त्याबाबत एक मत आहे हे सिद्ध होते.

अवधूत वाघ

(लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

माओवाद्यांचे ध्येय व पद्धती

संपूर्ण भारतावर एकपक्षीय लोकशाही म्हणजेच थोडक्यात कम्युनिस्टांची हुकूमशाही लादून राजसत्ता प्राप्त करणे व तिच्या मदतीने या संपूर्ण देशाची संस्कृती मारून टाकून हा एक निधर्मी देश बनवणे हा माओवाद्यांचा प्रमुख आणि एकमेव उद्देश आहे. हा उद्देश प्राप्त करण्यासाठी साम, दाम, दंड, भेद असा कुठचाही मार्ग वापरण्यास त्यांची ना नाही. परंतु साम, दाम, दंड, भेदामध्ये असलेल्या पहिल्या तीन शब्दांचे देखील माओवाद्यांना वाकडे असल्यामुळे केवळ भेद करून म्हणजेच हिंसेने त्यांना हे उद्दिष्ट साध्य करायचे आहे. हिंसेने दहशत निर्माण होते. दहशतीमुळे समाज गर्भगळीत होतो. त्याची लढावू वृत्ती नष्ट होते व एखाद्या भेकडाप्रमाणे हा समाज परिस्थितीला शरण जातो व निमुटपणे जे चालले आहे ते मान्य करतो हे माओवाद्यांना चांगलेच माहित आहे. त्यामुळे एखाद्या कसायालाही लाज वाटेल एवढ्या कृतेने मानवी संहार करायला माओवादी मागेपुढे पाहत नाहीत,

खंडप्राय पसरलेल्या या देशात वैचारिक क्रांती होऊन लोकशाही मार्गाने आपल्याला सत्ता कधीच मिळणार नाही हेही माओवाद्यांना चांगले माहित आहे. माओवाद्यांचे तत्त्वज्ञान एवढे फसवे आहे की वादविवाद आणि संवाद यांनी ते कधीही जिंकणार नाहीत हेही माओवाद्यांना चांगले माहित आहे. आध्यात्मिक परंपरा असलेला भारतीय समाज ऐहिक सुखाच्या मागे कधीच लागणार नाही. किंबहुना ऐहिक सुखाची त्याला भुरळही पडणार नाही हेही त्यांना चांगले माहित आहे. ५००० वर्षांपासून चालत आलेल्या भारतीय परंपरेमध्ये वेदांचे ज्ञान पुरेपूर मुरले आहे. त्यामुळे आत्मा, परमात्मा, धर्म नाकारणाऱ्या माओला येथे कोणतेही स्थान नाही हेही त्यांना चांगले माहित आहे. त्यामुळे लोकशाहीमध्ये उपलब्ध असलेल्या मार्गाने आपण कधीच आपले ईप्सित साध्य करू शकणार नाही हेही त्यांना चांगले माहित आहे आणि म्हणूनच केवळ हिंसेचा एकमेव मार्ग त्यांच्यासमोर उपलब्ध राहतो. सत्ता प्राप्तीसाठी त्यांच्याकडे तरी हिंसेला पर्याय नाही.

परंतु अशावेळी माओचा चेहरा लोकांना भावणार नाही. म्हणून वर्ण आणि वर्ग संघर्षाच्या आधारे समाजामध्ये दुफळी निर्माण करणे आणि भारतामधील थोर तसेच सुप्रसिद्ध तत्त्वचिंतक सुधारणावादी नेते यांच्या मुखवट्याखाली माओवादी काम करतात. सातत्याने सत्य शोधण्याचा प्रयत्न करणारे सत्यशोधक समाजाचे प्रणेते महात्मा ज्योतिबा फुले यांचा चेहरा ते कधी वापरतात तर कधी मार्क्सला नाकारून बुद्धाला स्वीकारणाऱ्या डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांचा चेहरा ते मुखवटा म्हणून वापरतात. दक्षिणेमध्ये आपले कार्य वाढविण्यासाठी त्यांना पेरियार जवळचे वाटतात तर उत्तरेकडे हातपाय पसरण्यासाठी त्यांना काशीराम यांनी तयार केलेल्या बामसेफ ची जरूरी वाटते.

भारतीय संस्कृतीला जवळचे वाटणारे समता, विद्रोह, कबीर, जन आंदोलन, वनवासी, आदिवासी, मागासवर्गीय, स्त्री मुक्ती, अंधश्रद्धा निर्मूलन हे शब्द ते निश्चितपणे आपल्या संघटनेच्या नावामध्ये गुंफतात. यामुळे सर्वसामान्य माणूस भुलतो व कालांतराने फसतो. आता तर माओवाद्यांनी राष्ट्र सेवा दलालाच हायजॅक केले आहे आणि जयप्रकाश नारायण यांनी स्थापन केलेल्या एका चांगल्या कार्याला वाहिलेल्या संस्थेचाच ताबा घेतला आहे.

जंगलामध्ये चालणाऱ्या हिंसक कारवाया कारवायांना बळ मिळावं, अर्थ सहाय्य व्हाव तसेच माओवादी संघटनांमध्ये भरती करण्यासाठी नवीन तरुणांची रसद मिळावी म्हणून शहरी भागामध्ये देखील हे माओवादी अतिशय सक्रिय आहेत. असं म्हणतात की तरुणपणी माणूस कम्युनिस्ट असतो, जेव्हा प्रौढ होतो तेव्हा तो भांडवलशाहीकडे झुकतो तर जेव्हा तो वृद्ध होतो तेव्हा तो आध्यात्मिक बनतो. माओवाद्यांना हे चांगलेच माहित असल्यामुळे साधारण १५ ते २१ या वयोगटात सगळ्याच गोष्टींना नाकारणारे तरुण-तरुणी त्यांचे टारगेट असतात. तेच त्यांचे लक्ष असते आणि या तरुणाईला भावेल अशा गोष्टी ते सातत्याने करत असतात. नृत्य, नाट्य, पथनाट्य, कला, लोककला आदी गोष्टीतून त्यांना तरुणाईला आकृष्ट करता येतं व एकदा अशा तऱ्हेने आकृष्ट झालेल्या तरुणांचे सहजपणे ब्रेन वॉशिंग करता येते.

अवधूत वाघ

(लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

माओवाद्यांचा गनिमी कावा

आपल्या माओवादी विचारांचा प्रचार आणि प्रसार करण्यासाठी या संघटनांनी समाजातील काही मुख्य घटकांना आपले लक्ष केले आहे. यात वंचित समाज, कामगार, युवक, कलाकार, पत्रकार, महिला, आदिवासी, शेतकरी व अल्पसंख्यांक आदी घटकांचा समावेश होतो. समाजामध्ये नेहमी कुठच्या ना कुठच्यातरी समस्या, कुठले ना कुठले तरी प्रश्न असतात. सरकार जरी हे प्रश्न सोडविण्यासाठी आपल्या परीने प्रयत्न करीत असले तरी प्रत्येक घटकाच्या सर्व मागण्या मान्य करणे आणि सर्व प्रश्न सोडविणे हे कोणत्याही सरकारला शक्य नाही. त्यामुळे अशा समाज घटकांमध्ये थोडाफार का होईना सरकार विरोध असतो हा असतोच असतो. त्या असतोषाला खतपाणी घालून, पराचा कावळा करून आणि या समाजघटकांच्या अपेक्षांना हवा देत त्यांच्यामध्ये आपल्यावर सातत्याने अन्याय होत आहे ही भावना जागृत ठेवणे, त्यांचे सरकार बदलचे मत दूषित करणे, आपल्याला न्याय मिळू शकत नाही असे वाटे पर्यंत त्यांचे ब्रेन वॉशिंग करणे व अशा तऱ्हेने या समाज घटकांना हे सरकार आपले नाही या मतापर्यंत घेऊन जाणे ही माओवाद्यांची काम करण्याची पद्धत आहे.

अशाप्रकारे काम करत असताना माओवादी कुठेही माओ, लेनिन, स्टालिन, कम्युनिस्ट, लेफ्टीस्ट, डावे, चीन, बंड, बंडखोर अशा प्रकारचे कोणतेही शब्द आपल्या संघटनेमध्ये वापरत नाहीत. उलट भारतीय संस्कृतीला भावतील व सर्वसामान्य माणसाला आपले वाटतील असे शब्द वापरण्याकडे त्यांचा कल असतो. माओवाद्यांच्या या संघटनांचे आणखीन एक वैशिष्ट्य असे की एकाच विषयाला वाहिलेल्या परंतु वेगवेगळ्या भागांमध्ये काम करणाऱ्या त्यांच्या अनेक संघटना असतात. उदाहरणार्थ युवकांसाठी असलेल्या महाराष्ट्रातील संघटनेचे नाव मराठमोळे असते तर तमिळनाडूमध्ये युवकांसाठी असलेल्या तशाच संघटनेचे नाव द्रविडी संस्कृतीला अनुरूप असे असते. मग तमिळनाडूमधील संघटनेचे नाव पेरियर वरून घेतले जाते तर महाराष्ट्रातील संघटनेच्या नावामध्ये शाहू, फुले, आंबेडकर अशी नावे देखील असू शकतात. माओवाद्यांना जोपर्यंत ते नाव समाजाला त्यांच्यापर्यंत खेचून आणू शकण्यात यशस्वी होते अशा कोणत्याही नावाचे वावडे नाही. परंतु आश्चर्याची गोष्ट अशी की माओवाद्यांच्या संघटनेमध्ये ज्या भारतीय समाज सुधारकांची नावे असतात त्यांच्या विचारांशी मात्र ते अजिबात सहमत नसतात किंबहुना माओवादी अशा विचारांना विरोधच करतात. हळूहळू माओवादी विचार हेच त्या भारतीय समाज सुधारकाचे विचार आहेत हे लोकांच्या गळी उतरवण्यात ते काही प्रमाणात यशस्वी होतात.

सर्वसाधारणपणे पाच-सहा जणांचा एक गट तयार होतो व हा गट त्या शहरातील माओवाद्यांच्या सर्वात वरिष्ठ नेत्यांच्या संपर्कात असतो. हाच गट त्याच वेळी लोकांना संघटित करून आपल्या खाली कार्यकर्त्यांची या एक फळी तयार करण्याचा प्रयत्न करतो व आपले विचार पसरविण्यास सुरुवात करतो. हळूहळू या पाच-सहा जणांच्या नेतृत्वाखाली एक माओवादी संघटना तयार होते. यातील पाच सहा जणांची टोळी ही सर्वसामान्य कार्यकर्ते व माओवादी नेते यांच्यामधील कडी म्हणून काम करते, बफर म्हणून काम करते. यामुळे सर्वसामान्य कार्यकर्त्यांचा माओवादी नेत्यांची डायरेक्ट संबंध येत नाही. एवढेच नव्हे तर त्यांना या माओवादी नेत्यांची नावे देखील माहित नाही. हे करण्याचे कारण असे की जेव्हाही संघटना कोणत्याही देश विघातक कार्यात काम करत असताना पोलिसांना आढळेल व त्यांच्यावर कारवाई होईल त्यावेळी त्यांच्याकडून माओवादी नेत्यांबद्दल पोलिसांना कोणतीही माहिती मिळणार नाही. तसेच पोलीस या माओवादी नेत्यांनी विरोधात पुराव्याअभावी कोणतीही कारवाई करू शकणार नाहीत. हे माओवादी नेते

सेफ झोन मध्ये राहून पुन्हा आपले काम करायला मोकळे राहतील. अशाच तऱ्हेने तयार झालेली त्रिस्तरीय साखळी पद्धत माओवाद्यांनी सगळीकडे उपयोगात आणली आहे.

आजकालच्या आधुनिक युगात युद्ध हे फक्त रणांगणावरच खेळले जात असे नाही तर ते जनतेच्या डोक्यात देखील खेळलं जाते. लोकांना आकर्षित करणारे अतिशय लोकप्रिय मुखवटे घालून , त्याच्या आड माओवादाचा हिंस्र चेहरा झाकून माओवादी देखील हिंदुस्तानात असेच गनिमी युद्ध खेळत आहेत.

युद्धनीतीमध्ये छत्रपती शिवाजी महाराजांनी हिंदवी स्वराज्य स्थापनेसाठी गनिमी काव्याचा उपयोग केला त्याच गनिमी काव्याचा उपयोग माओवादी हिंदवी स्वराज्य तोडण्यासाठी करत आहेत. फरक हा आहे की छत्रपती शिवाजी महाराजांनी गनिमी काव्याचा उपयोग स्वराज्य घडवण्यासाठी केला होता तर माओवादी मात्र गनिमी काव्याचा उपयोग स्वराज्य बिघडविण्यासाठी करत आहेत.

अवधूत वाघ

(लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

माओवादी विचारवंतांचा शहरी उकिरडा

एकेकाळी भारताची अर्थव्यवस्था ही जवळजवळ पूर्णपणे शेतीवर अवलंबून होती. ८५% भारतीय शेतीवर अवलंबून होते व तेवढेच लोक खेड्यामध्ये राहत होते. परंतु स्वातंत्र्यानंतर औद्योगिक विकासाने भारतात वेग घेतला. कारखाने, उद्योग धंदे वाढू लागले. दळणवळणाच्या साधनांमध्ये अमुलाग्र बदल होऊ लागला. लोकांना शिक्षणाची व विकासाची कास लागली. देशाच्या उदारीकरणाच्या नीतीने परकीय गुंतवणूक वाढू लागली व भारताची अर्थव्यवस्था ही कात टाकू लागली. लोकांना आधुनिक सोयीने युक्त असलेली शहरे अधिक सोयीची वाढू लागली व बघता बघता खेड्यातून शहराकडे नागरिकांचे होणारे स्थित्यंतर अधिक वेगाने होऊ लागले. आज भारतामध्ये ४०% हून अधिक लोक शहरात राहतात. मुंबई, दिल्ली, चेन्नई, बेंगलोर, कलकत्ता सारख्या शहरांनी लोकसंख्येचा एक कोटीचा टप्पा तर कधीच पार केला आहे. ही शहरे जगातील अनेक देशांच्या एकूण लोकसंख्येहून अधिक मोठी झाली आहेत.

अमेरिकेला ज्याप्रमाणे आपण मेल्टिंग पॉट म्हणतो तशीच ही शहरे देखील मेल्टिंग पॉट झालेली आहेत. नोकरीधंद्याच्या निमित्ताने अनेक भाषा, प्रांताच्या, जाती-धर्माच्या लोकांची या शहरात गजबजाट झाली आहे आणि त्या शहरातील मूळ संस्कृती पुसली जाऊन चंगळवादाची व मूलतः ऐहिक गोष्टी प्राप्त करून देणारी बहुभाषिक संस्कृती तिथे रुजली गेली आहे.

या अशा सरमिसळीच्या समाजामध्ये घुसून व मिसळून जाणे सहज शक्य होते. अशा शहरांमधील प्रत्येक माणूस हा जेवढा नवा असतो तेवढाच जुना असतो व जेवढा जुना असतो तेवढाच नवा असतो. तिथे कोणच स्वतःला हक्काने भूमिपुत्र म्हणवून घेऊ शकत नाही. कारण या बहुसंख्य शहरांमध्ये खरे भूमिपुत्र अल्पसंख्यांक झालेले दिसतात. या गोष्टीचा फायदा माओवाद्यांनी घेतला नाही तरच नवल. चंगळवादाने भुसभुशीत झालेल्या व संस्कृतीची कमतरता असलेल्या समाजात कोणच सुखी नसतो व सर्वच दुःखी असतात. या दुःखांवर फुंकर घालण्याचे सोंग करत आपले इप्सित साधून घेण्यामध्ये आत्तापर्यंत तरी माओवादी यशस्वी ठरले आहेत असे दुर्दैवाने म्हणावे लागेल.

विचारवंतांची एक टोळी असते. एक कार्यशैली असते. त्यांची एक स्वतःची मनोधारणा असते. आणि त्यातील पहिली म्हणजे 'आपल्याला सत्य उमजले आहे. आपल्याला जे माहित आहे तेच सत्य आहे. बाकी सारे असत्य आहे'. आणि दुसरी म्हणजे 'आपल्याला माहित असलेल्या सत्याचे ज्ञान साऱ्या जगाला करून देण्यासाठी भगवान कार्ल मार्क्स व योगेश्वर माओ यांनी आपल्यावरच सारी जबाबदारी दिली आहे'. एवढेच नव्हे तर आपल्या वातानुकूलित दिवाणखान्यात बसून पोपटपंची व बोरू बहादूरगिरी करून आपण ते करून दाखवू शकतो अशी त्यांची स्वतःबद्दलची भ्रामक कल्पना सुद्धा असते. बहुसंख्या विचारवंत हे ऐहिक सुखाला एवढे चटावलेले असतात की त्यांच्यात प्रत्यक्ष फिल्डमध्ये जाऊन किंवा जंगलात जाऊन किंवा वाडी-वस्तीत जाऊन प्रतिकूल परिस्थितीत समाजासाठी काही काम करण्यास ते शारीरिक दृष्ट्या सक्षम नसतात. त्यामुळे आपल्याच भ्रामत असलेले हे विचारवंत बहुतेक वेळा आपल्या हस्तिदंती मनोऱ्यात बसून कार्यरत असतात.

असे विचारवंत, जे मूलतः हुशार, विद्वान, अभ्यासू, सुशिक्षित, चांगल्या कुटुंबातील तसेच आर्थिक दृष्ट्या संपन्न असल्यामुळे त्यांना त्यांचा स्वतःचा एक छोटासा का होईना एक ग्रुप बनवणे सोपे पडते. काही

वेळा तर या विचारवंतांनी आपल्या पगारी नोकरांचेच हळूहळू ब्रेन वॉशिंग करून त्यांना माओवादी बनवण्याची उदाहरणे देखील सापडतात.

विचारवंत एक ग्रुप किंवा सेल म्हणून काम करत असताना त्यांचे एक प्रभाव क्षेत्र तयार होते. ज्यात पत्रकार, वकील, न्यायालयीन कर्मचारी, वेगवेगळ्या एनजीओचे पदाधिकारी हे देखील असतात. या सर्वांचा उपयोग करून माओवादाला उपयुक्त अशी एकीकडे सरकारच्या विरोधातील असंतोष उभा करणे तर दुसरीकडे अडचणीत असलेल्या इतर माओवादी कार्यकर्त्याला कायदेशीर व न्यायालयीन लढाई लढण्यास मदत करणे ही कामे ते करत असतात.

संस्कार व संस्कृती अभावी शहरात तयार होणाऱ्या भौतिक उकिरड्यावर अशा विचारवंतांची पैदास व वाढ होणे स्वाभाविक आहे. पण या उकिरड्यावर जंतुनाशके फवारून या विचारवंतांचा खतमा करणे आपलेही कर्तव्य आहे.

अवधूत वाघ

(लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

माओवादा विरुद्धची असमतोल लढाई

माओवाद्यांचे आवडते तत्त्वज्ञान म्हणजे 'आम्ही मूठभर आहोत पण गोणभर सरकारला पुरेसे आहोत'. आमची लढाई असमतोल आहे. आम्ही असंघटित आहोत पण संघटित सरकार समोर लढण्यास पुरेसे आहोत. माओवादी हे अतिशय खोटाखोटे व एककल्ली आहेत हे त्यांच्या वरील तत्त्वज्ञानावरून सिद्ध होते. वरवर पाहता जरी हे खरे वाटले तरी सखोल विचार करताना असे लक्षात येईल की हे अतिशय चुकीचे आहे. परिस्थिती अगदी याच्या विरुद्ध आहे.

माओवाद्यांचं सशस्त्र केडर हे देशाच्या लष्कराच्या तुलनेत एक टक्काही नाही हे जरी मान्य केलं तरी देशाचं संपूर्ण लष्कर काही माओवाद्यांविरुद्ध लढाई लढण्यासाठी बनवलेलं नाही. देशाचं लष्कर हे देशाच्या सीमा परकीय शत्रूंपासून सुरक्षित ठेवण्यासाठी तयार झालेली एक व्यवस्था आहे. देशाला असलेल्या अंतर्गत धोक्यांचा सामना करण्यासाठी पोलीस यंत्रणा सज्ज असते व या पोलीस यंत्रणेला देखील अनेक दैनंदिन कामे असतात. कायदा व सुरक्षेची जबाबदारी असते. त्यामुळे केवळ माओवाद्यांसाठी तैनात असलेले पोलीस व अर्ध सैनिक बळ हे माओवाद्यांच्या संख्येएवढंच असतं.

आजच्या घडीला माओवाद्यांना चीन, पाकिस्तान, बांगलादेश सारख्या आपल्या घाणेरड्या शेजाऱ्यांमुळे मिळणाऱ्या मदतीमुळे अतिशय आधुनिक शास्त्रास्त्रे मिळत असतात. भारतीय सैन्याकडे असतील एवढी आधुनिक नसली तरी त्याच्या तोडीस तोड अशा बंदुका व दारुगोळे यांच्याकडे असतात.

माओवाद्यांचा बहुतेक हिंसाचार हा शूट अँड रन या पध्दतीने होत असतो. अकस्मात हल्ला करणे व दाट जंगलात पळून जाणे ही त्यांची कार्यशैली असल्यामुळे प्रत्यक्ष युद्ध असं होतच नाही. जर सरकारच्या सशस्त्र सैन्याने कारवाई करण्याचे ठरवले तर त्यांना ज्या भागात माओवादी लपलेले असतात अशा निबिड जंगलात अशी कारवाई करावी लागते. पण लढाईची ही जागा सैन्यापेक्षा माओवाद्यांना अधिक सोयीची असते. आदिवासी बांधवांचा ढाल म्हणून उपयोग करून लढाई लढणे त्यांना सोपी जाते आणि याच्या अगदी विरुद्ध, कोणत्याही आदिवासी बांधवाला इजा न करता माओवाद्यांचा खात्मा करणे सैन्याला कठीण होते.

माओवादी विरुद्ध सरकारची ही लढाई खऱ्या अर्थाने असमतोल आहे. माओवाद्यांना कुठचाही कायदा तर सोडाच पण सिस्टीमही मंजूर नाही. सरकार, सरकारी कर्मचारी, सरकारी आस्थापना, सरकारी संस्था एवढेच काय तर त्यांना न्यायव्यवस्था देखील मंजूर नाही. घटनेवर त्यांचा विश्वास नाही. केवळ हिंसेवर विश्वास असल्यामुळे आणि हिंसेच्या मार्गातून राज्यक्रांती घडविण्याच्या त्यांच्या मनसुब्याच्या आड जे कोणी येतील त्यांना खलास करूनच माओवाद्यांना पुढे जायचे असल्यामुळे ते कोणताही विधी निषेध बाळगत नाहीत. परंतु याच्या उलट, सरकारी यंत्रणांना मात्र घटनेद्वारे संसदीय मार्गातून उपलब्ध असलेल्या कायद्यांद्वारे व न्यायपालिकांच्या मार्फतच या माओवाद्यांना अटक करून, शिक्षा करणे भाग पडते. परंतु घटनेवर जरा देखील विश्वास नसलेले हे सर्व माओवादी मानवतावादी तत्वावर आधारित उदारमताच्या भारतीय घटनेचाच फायदा घेतात. कायद्यामध्ये असलेल्या पळवाटा शोधतात व सहीसलामत बाहेर पडतात. गंमत अशी आहे की घटनेचा फायदा घेऊन घटनाच बदलायची, लोकशाही मार्गाने स्थापन झालेल्या सरकारने बहाल केलेल्या आचार स्वातंत्र्य, भाषण स्वातंत्र्य, विचार स्वातंत्र्य,

लेखन स्वातंत्र्य आदी सर्व स्वातंत्र्याचा फायदा घेत सरकार विरुद्धच विद्रोह करायचा. सरकार उलथून टाकायचं व त्यानंतर आपली सत्ता आणून लोकांचे आचार स्वातंत्र्य, भाषण स्वातंत्र्य, विचार स्वातंत्र्य, लेखन स्वातंत्र्य आदी सर्व स्वातंत्र्य काढून घ्यायचे व कम्युनिस्टांची राजवट आणायची ही असमतोल लढाई नाही का?

माओवाद्यांबरोबर झालेल्या चकमकीनंतर पोलिसांवर आरोपांची राळ उठते. ह्यूमन राइट्स चे काम करणारे अनेक विचारवंत चौकशीची मागणी करतात. कोर्टाचे दरवाजे ठोठावतात. पोलीस अधिकाऱ्यांच्या निलंबनाची मागणी करतात. पण त्याच वेळी माओवाद्यांच्या हल्ल्यात ठार झालेल्या निष्पाप नागरिकांबद्दल ते कधीही सहानुभूती दाखवत नाहीत. हे पोलीस अधिकारी सरकारच्या वतीने आणि सर्वसामान्य जनतेच्या रक्षणासाठी माओवाद्यांच्या विरोधातील कारवायांमध्ये हुतात्मा झाले ते माणूस नव्हते का? ह्यूमन राइट्स त्यांना लागू नव्हते का? त्यांना मुलेबळे नव्हती का? त्यांना कुटुंब नव्हते का? त्यांच्या मृत्यूने त्यांची कच्चीबच्ची पोरकी झाली नाहीत का? त्यांची पत्नी विधवा झाली नाही का? असा कुठचाही प्रश्न या विचारवंतांना पडत नाही.

पृथ्वीच्या पोटात जमिनीखाली धुमसत असलेला ज्वालामुखी जोपर्यंत फुटत नाही तोपर्यंत तो दिसत नाही. तसेच काहीसे या माओवाद्यांचे आहे. तुमच्या आमच्या सारखाच सर्वसाधारण चेहरा, तुमच्या आमच्या सारखीच सर्वसाधारण देहबोली, मृदू संयमी व शांतपणे बोलण्याची पद्धती यामुळे हे शहरी माओवादी उर्फ शहरी आतंकवादी उर्फ शहरी उपद्रवकारी उर्फ शहरी देशद्रोही उर्फ शहरी विचारवंत तुमच्या आमच्यात बेमालूनपणे मिसळून जातात. जेव्हा केव्हा त्यांना पकडण्यात येते तेव्हा आपल्यालाच धक्का बसतो. हे शक्य नाही असे आपल्याला वाटायला लागते. पोलीस, सरकार यांच्यावर अन्याय करत असं वाटायला लागतं. आपली त्यांच्याबद्दल सहानुभूती तयार होते. सरकार त्यांच्यावर अन्याय करत असं वाटायला लागतं. आणि जेव्हा आपल्याला असं वाटायला लागतं तेव्हा आपण दुर्दैवाने हळूहळू का होईना माओवादाचे इनडायरेक्ट समर्थक बनतो हे आपल्याला लक्षात येत नाही.

अवधूत वाघ

(लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

विशेष जनसुरक्षा कायदा

भारतीय जनता पार्टी, शिवसेना व राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी या तीनही प्रमुख पक्षांनी एकमताने विधानसभेमध्ये पारित केलेल्या विशेष जन सुरक्षा विधेयकाचे ऐतिहासिक महत्त्व आहे. असामाजिक तत्वांच्या विरोधामध्ये अनेक उपलब्ध कायदे असले तरीही गनिमी काव्याने लढणाऱ्या, प्रत्येक गोष्ट करण्यापूर्वी कायद्यामध्ये असलेल्या पळवाटांचा शोध घेऊन काम करणाऱ्या, पुरावे मागे न सोडणाऱ्या, एक मजबूत इकोसिस्टीम असलेल्या शहरी माओवाद्यांविरुद्ध लढण्यासाठी आवश्यक असलेला विधीसंमत कायदा आता अस्तित्वात आला आहे

विधानसभेत सरकारी पक्षाकडे प्रचंड मोठे संख्याबळ असल्यामुळे खरे पाहता गेल्या सत्रात जेव्हा हा कायदा मांडण्यात आला त्याचवेळी सरकारला तो सहज मंजूर करून घेता आला असता. परंतु लोकशाहीवर प्रचंड विश्वास असणाऱ्या व विरोधकांच्या मतालाही, जरी त्यांची संख्या नगण्य असली तरीही त्यांचा आवाज क्षीण असला तरीही, किंमत देण्याची व त्यांच्या मतांचा सन्मान करण्याची संस्कृती असलेल्या देवेंद्र फडणवीस यांच्या नेतृत्वाखालील या सरकारने विरोधकांच्या मागणीवरून हे विधेयक चिकित्सेसाठी मंत्रिमंडळाच्या उपसमतीकडे पाठविले. जनतेकडून या विधेयका संबंधित हरकती व सूचना मागविण्यात आल्या. या सर्व हरकती आणि सूचनांचा विचार करून, अतिशय लोकशाही पद्धतीने, पावसाळी अधिवेशनात हे विधेयक चर्चेसाठी आणि मंजूरीसाठी आले. या कायद्यामधील तरतुदींचा आपण अभ्यास करणे गरजेचे आहे. या तरतुदी किती महत्त्वाच्या आहेत व आपल्या व आपल्या पुढील पिढीसाठी त्या किती उपयुक्त आहेत हे तेव्हा आपल्या लक्षात येईल.

सर्वप्रथम आपण लक्षात ठेवले पाहिजे की हा कायदा कोणत्याही व्यक्ती विरोधात नसून ते देशविघातक व फुटीरतावादी शक्तींच्या विरोधात आहे. अशा प्रकारच्या संघटनांच्या विरोधात आहे. अशा प्रकारच्या संघटनांवर बंदी घालण्याची तरतूद या कायद्यात असून जर बंदी घातल्यानंतरही एखादी व्यक्ती अशा प्रकारच्या बंदी घातलेल्या संघटनेमध्ये कार्यरत असेल तरच तिच्यावर कारवाई करण्याची तरतूद या कायद्यात आहे. त्यामुळे या कायद्याचा उपयोग करून कोणत्याही व्यक्ती विरोधात सरकारला कोणतीही डायरेक्ट कारवाई करणे शक्य नाही.

यामुळे हा कायदा घटनेने दिलेल्या वैयक्तिक स्वातंत्र्यावर आघात आहे, आचार स्वातंत्र्य, विचार स्वातंत्र्य, भाषण स्वातंत्र्य, लेखन स्वातंत्र्य, संघटन स्वातंत्र्य आदी गोष्टींवर आघात आहे हा विरोधकांचा दावा फोल ठरतो कारण हा कायदा एखाद्या संघटनेवर बंदी घालण्यासाठी आहे. कोणत्याही व्यक्ती विरोधात नाही हे पुन्हा एकदा अधोरेखित करावे लागेल.

या कायद्यात ज्या संघटना बेकायदेशीर कृत्य करतात त्यांच्या विरोधात कायदेशीर कारवाई करण्याची तरतूद आहे. बेकायदेशीर कृत्य याची व्याख्या करताना या कायद्यात असे म्हटले आहे की 'जे कृत्य सार्वजनिक सुव्यवस्था, शांतता याला धोका किंवा संकट निर्माण करते किंवा त्यात हस्तक्षेप करते किंवा न्यायालय अथवा कायद्याने स्थापित झालेल्या संस्थांमध्ये हस्तक्षेप करते, त्यातील कर्मचारी वर्गामध्ये हस्तक्षेप करते, केंद्र व राज्य सरकारच्या वेगवेगळ्या दलांमध्ये असलेल्या अधिकाऱ्यां वर किंवा लोक प्रतिनिधींवर बळप्रयोगाचा उपयोग करून दहशत निर्माण करणे, हिंसाचार, विध्वंसक कृतींमध्ये किंवा

लोकांमध्ये भीती व धास्ती निर्माण करणाऱ्या कोणत्याही कृतीमध्ये किंवा त्याचा प्रचार, प्रसार करणारे तसेच शस्त्रे, अस्त्रे, स्फोटके किंवा अन्य साधने यांचा वापर करणारे, त्यास प्रोत्साहन देणारे किंवा कोणत्याही प्रकारच्या दळणवळणाच्या साधनांमध्ये व्यत्यय आणणारे, प्रस्थापित कायद्याची किंवा कायद्याद्वारे स्थापन झालेल्या संस्थांचा अपमान करणारे किंवा तसे करण्यास प्रोत्साहन देणारे तसेच करण्याचा उपदेश देणारे, त्याचप्रमाणे वरील कोणतेही कृत्य करण्यासाठी पैसे किंवा वस्तू गोळा करणारे प्रत्येक कृत्य हे बेकायदेशीर कृती आहे'.

ज्या संघटना वरील बेकायदेशीर कृत्य करतात अशा सर्व संघटनांना बेकायदेशीर संघटना म्हणून घोषित करण्याचे करण्याची तरतूद या कायद्यात आहे. यावरून असे लक्षात येईल की सरकारने शहरी माओवाद्यांच्या संपूर्ण मुस्क्या आवळण्याचे सरकारने निश्चित केले आहे.

सर्व कायदेशीर बाबींची पूर्तता झाल्यानंतरही व बेकायदेशीर संघटनांवर बंदी घालण्यात आल्यानंतरही जी व्यक्ती त्यानंतरही त्या संघटनांमध्ये किंवा अशा प्रकारचे काम करत राहिल त्या व्यक्तीला तीन वर्षे ते सात वर्षे पर्यंत शिक्षा तसेच दंडाची तरतूद या कायद्यात आहे.

शहरी भागातील माओवादी आघाडी संघटनांच्या बेकायदेशीर कृत्यांवर प्रभावी पण कायदेशीर मार्गाने नियंत्रण ठेवण्यासाठी अशा संघटनांच्या कृत्यांना आळा घालण्यासाठी व त्यांच्याकडे जाणारा निधी रोखण्यासाठी भारत सरकारच्या गृह मंत्रालयाने दिलेल्या आदेशानुसार आजपर्यंत छत्तीसगड, तेलंगणा, आंध्र प्रदेश व ओरिसा या राज्यांनी 'जन सुरक्षा अधिनियम' तयार करून त्याची कठोर अंमलबजावणी केली आहे आणि 48 माओवादी आघाडी संघटनांवर बंदी घातली आहे. या बंदीमुळे वरील चारही राज्यांमध्ये माओवाद्यांचे कंबरडे मोडले आहे.

आपल्या व आपल्या भावी पिढींना लाल ड्रॅगॉन पासून वाचविण्यासाठी अराजकतेपासून वाचविण्यासाठी हिंस्र कारवायांपासून वाचविण्यासाठी नरसाहारापासून वाचविण्यासाठी व आपल्या देशाची अखंडता सार्वभौमत्व अखंडित राखण्यासाठी संस्कृती व धर्म रक्षणासाठी संविधानाच्या रक्षणासाठी महाराष्ट्र शासनाने आणलेला हा कायदा अतिशय महत्त्वाचा आहे अभिनंदनीय आहे. समर्थनीय आहे.

अवधूत वाघ

(लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

विशेष जनसुरक्षा कायदा - शंका व समाधान

कोणत्याही फुटीरतावादी, माओवादी व दहशतवादी संघटनेवर बंदी घालण्याआधी तीन-चार महत्वाचे टप्पे ओलांडावे लागतात. यातील पहिला टप्पा म्हणजे पोलीस. ज्या संघटनेवर बंदी घालायची आहे त्या संघटनेचा बेकायदेशीर कृत्यांमधील प्रत्यक्ष संबंध पोलिसांना सिद्ध करावा लागेल व त्या संबंधातील संपूर्ण पुराव्यांच्या आधारावर जिल्हा स्तरावरील पोलीस अधीक्षक किंवा त्यावरील पदावर असलेल्या पोलीस अधिकाऱ्याने एक विस्तृत अहवाल सरकारला सादर करावा लागेल.

यातील दुसरा टप्पा हा सरकारचा आहे. सरकारमध्ये राजकीय निर्णय घेतले जातात. कोणत्याही संघटनेवर बंदी घातल्यानंतर त्याचे राजकीय, सामाजिक परिणाम काय होतील याचा विचार येथे केला जातो. लोकप्रतिनिधींची मते जाणून घेतली जातात व पोलिसांनी पाठविलेल्या अहवालावर सरकार निर्णय घेऊ शकते. जर सरकारला वाटलं की पोलिसांचा अहवाल हा योग्य, न्याय्य व समाजाला उपयुक्त तसेच गरजेचा आहे तर सरकार त्या संघटनेवर बंदी घालण्याचा निर्णय घेऊ शकते. सरकारने अशा प्रकारचा निर्णय घेतल्यानंतर व तो निर्णय शासकीय निर्णय म्हणून प्रकाशित झाल्यानंतर संघटनेवर प्रत्यक्ष बंदी येण्यासाठी अजून काही काळ जावा लागतो. आणि या काळात सुरू होतो तो तिसरा अर्ध न्यायिक टप्पा.

या विधेयकामध्येच एका त्रिसदस्य समितीची तरतूद आहे. उच्च न्यायालयातील निवृत्त न्यायमूर्ती किंवा जे भविष्यात उच्च न्यायालयात न्यायमूर्ती होऊ शकतात अशा तीन संविधान तज्ञांची समिती गठित करणे बंधनकारक आहे. ज्या संघटनेवर सरकारने बंदी घातली आहे त्या संघटनेला या समितीसमोर आपले म्हणणे मांडण्याची संधी आहे. समितीला सुनावणी घेण्याचे व सरकारने घातलेली बंदी 'योग्य की अयोग्य' आहे हे ठरविण्याचे अधिकार आहेत. चुकीच्या माहितीच्या आधारे किंवा गैरसमजाने जर एखाद्या संघटनेवर बंदी घालण्यात आली आणि ती बंदी योग्य नाही हे सिद्ध करण्यास ती संघटना यशस्वी झाली तर ही कमिटी सरकारला 'घातलेली बंदी अयोग्य आहे' असा आदेश देऊ शकते.

या कमिटीने कोणताही आदेश दिला तरी संविधानाने दिलेल्या हक्कांची कुठेही पायमल्ली होत नाही. कारण जर संघटनेला कमिटीने दिलेला आदेश अमान्य असेल तर ती संघटना उच्च न्यायालयात याचिका दाखल करू शकते.

काही जण तर असा आक्षेप घेतात की पोलीस सरकारचे असल्यामुळे सरकारच्या मनात जे आहे त्याचप्रमाणे ते आपला अहवाल सादर करणार. त्यामुळे हा अहवाल एकतर्फी तयार होऊ शकतो. परंतु हा आक्षेप काही केवळ या कायद्यापुरता मर्यादित नसून सिस्टीम नाकारणाऱ्या प्रत्येकाचा हाच आक्षेप असतो. जर आपल्या सारखा निर्णय झाला तर सिस्टीम चांगली आणि आपल्या विरुद्ध निर्णय लागला तर सिस्टीम नालायक हे आक्रस्ताळेपणा करणाऱ्या प्रत्येक प्रवृत्तीचे बोधवाक्यच आहे

असाच आक्षेप अनेक विचारवंत या विधेयकामध्ये असलेल्या अर्ध न्यायिक कमिटी बद्दलही घेतला जातो. या कमिटीचे तीनही सदस्य हे सरकार नियुक्त करणार असल्यामुळे ते सरकारचेच बगलबच्चे आहेत आणि ते सरकारला अपेक्षित असलेलाच निर्णय घेणार असे आधीच ठरवून बसलेले असतात. परंतु त्या न्यायाने भारतातील सर्व नोकरशाही, न्यायालये, ह्युमन राईट कमिशन, मागासवर्गीय, महिला, भटक्या विमुक्त आयोगाचे अध्यक्ष हेही सरकारनेच नेमलेले असतात. सरकारे येतात आणि जातात पण सिस्टीम

ही घटनेप्रमाणे चालते. त्यामुळे असे आक्षेप घेणारे ज्यावेळी ह्युमन राईट कमिशन सातत्याने त्यांच्या बाजूने निर्णय देते त्यावेळी त्याचे गोडवे गातात. त्यावेळी ते हे विसरतात की ह्युमन राईट कमिशनचे सर्व सदस्य व अध्यक्ष हे सरकारनेच नियुक्त केलेले असतात. सिस्टीमवर जरा सुद्धा विश्वास नसलेले हे विचारवंत अशा प्रकारचे आरोप करणार यात नवल नाही. पण प्रत्यक्षात वस्तुस्थिती अतिशय भिन्न आहे. कायद्यामध्येच अर्ध न्यायिक कमिटी स्थापन करून विशेष जनसुरक्षा कायद्याला नैतिक अधिष्ठान देण्यात सरकार यशस्वी ठरला आहे हे नक्की.

समाजातील वंचित घटकांसाठी काम करणाऱ्या अनेक चांगल्या व सेवाभावी संस्था आहेत. कायद्याचे उल्लंघन न करता संसदीय मार्गाने घटनेवर विश्वास ठेवून वंचित घटकांना न्याय मिळवून देणाऱ्या यातील काही संघटनांनी देखील 'कदाचित हा कायदा आमच्याविरुद्धही वापरला जाऊ शकतो' असा संशय व्यक्त केला आहे आणि तो योग्यही आहे. सत्तेमध्ये असलेल्या पक्षाशी संबंधित काही संघटनांनी देखील या विधेयकावर आक्षेप नोंदवले आहेत. त्यांना अशी भीती वाटते की जर सरकार बदलले व आताचे विरोधक जर उद्या सत्ताधीश झाले तर ते आपल्याही चांगल्या संस्थांच्या विरोधामध्ये या कायद्याचा वापर करतील. परंतु इतिहास पाहिला तर 2005 साली छत्तीसगड मध्ये व त्यानंतर आंध्र प्रदेश, तेलंगणा आणि ओडिसा मध्ये पारित झालेला हा कायदा आजही अस्तित्वात आहे. गेली 20 वर्षे या कायद्याचा प्रभावी वापर करून शहरी माओवाद्याला आळा घालण्यात या राज्यांना लक्षणीय यश मिळाले आहे. परंतु अशी एकही घटना नाही की ज्यामध्ये या कायद्याचा वापर करून संसदीय मार्गाने पुढे जाणाऱ्या कोणत्याही संघटनेवर बंदी घालण्यात आली आहे. यावरून असे सिद्ध होते की वेगवेगळ्या विचार प्रणालीच्या पक्षांच्या सरकारने कायदे पारित केले. त्यानंतर ती सरकारे बदलली. विरुद्ध विचारांची सरकारे देखील त्या राज्यात अस्तित्वात आली. असे असूनही कोणत्याही पक्षाने किंवा सरकारने चांगले काम करणाऱ्या कोणत्याही संघटनेवर बंदी घातली नाही.

जर एखाद्या संघटनेचा कोणत्याही असामाजिक, अवैध, हिंसक, देशद्रोही कृत्यांशी संबंध नसेल तर त्यांना अजिबात भीती बाळगण्याचे कारण नाही. राजसत्ता कितीही प्रबळ असली तरी ती सत्याला दाबू शकत नाही. अगदी परकीय ब्रिटिश राजवटीच्या विरोधात सुद्धा कायदेशीर मार्गाने अनेक संघटनांनी काम केले. त्याला बलाढ्य ब्रिटिश सरकार देखील दाबू शकले नाही. येथे तर आपले स्वतःचे आणि लोकशाही मार्गाने स्थापन झालेले सरकार आहे. तर हे सरकार चांगले काम करणाऱ्या आपल्याच लोकांना त्रास होईल असे कृत्य कसे काय करू शकतील?

अवधूत वाघ

(लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

माओवादाचा अटक विनाश

भारताचे गृहमंत्री अमित शहा यांनी मार्च २०२६ पर्यंत भारतामधून माओवाद्यांचा संपूर्ण निपात करण्याचा संकल्प जाहीर केला आणि त्याप्रमाणे कृती करण्यास सुरुवात केली. केंद्र सरकारने जिथे जिथे माओवाद्यांचा उपद्रव आहे त्या त्या राज्यातील सरकारच्या मदतीने एक मोठी मोहीम हाती घेतली आणि हा हा म्हणता भारतातील दहशतवाद्यांच्या अंताला सुरुवात झाली. भारतात ज्यावेळी माओवाद टोकाला पोहोचला होता त्यावेळी साधारणपणे दहा हजार सशस्त्र माओवादी महाराष्ट्र तेलंगणा ओरिसा झारखंड बिहार छत्तीसगड आधी राज्यात नियमितपणे हिंसक कारवाया करीत होते. परंतु सरकारच्या 'झिरो टॉलरन्स' धोरणामुळे ही संख्या आता केवळ १००० पर्यंत खाली आली आहे. कित्येक माओवादी एकतर मारले गेले तर अनेकांनी सरकारसमोर शरणागती पत्करली आहे.

जंगलामध्ये प्रत्यक्ष शस्त्रे हाती घेऊन हिंसक कारवाया करणाऱ्या माओवाद्यांना तर आपण ओळखतोच पण त्यामानाने शहरांमध्ये राहून अशा माओवादी कारवायांना मदत करायचे काम करणाऱ्या छुप्या शहरी माओवाद्यांना आपण ओळखण्यात कमी पडतो. हे सर्व आपल्याच आजूबाजूला असतात. वेगवेगळ्या संघटनांची नाव धारण करून आणि लोकांना भुलवू शकतील अशा तत्त्वज्ञानाच्या बुरख्याखाली हा संपूर्ण देश माओवादी करण्याचा प्रयत्न करणारे हे शहरी माओवादी हिंसक कारवाया करणाऱ्या माओवाद्यांचे स्लीपर सेल आहेत.

फुले, शाहू, आंबेडकर, पेरियर आदि समाजसुधारकांची नावे धारण करून, तर आता अगदी साने गुरुजींच्या नावाने देखील हे शहरी माओवादी आपला अर्जेंडा पुढे रेटत असतात. प्रत्यक्ष फिल्डवर काम करणाऱ्या माओवाद्यांना रसद पुरवणे व सर्वसामान्य नागरिकांमध्ये लोकशाही मार्गाने स्थापित झालेल्या सरकारबद्दल असंतोष निर्माण करणे हे यांचे प्रमुख काम आहे. शहरी माओवादी जंगलात असलेल्या माओवादी सैन्याला शस्त्र, अस्त्र, आधुनिक उपकरणे याचबरोबर मनुष्यबळ पुरविण्याचे देखील काम करतात. रावणाला जशी दहातोंडे होती तशी या शहरी नक्षत्रवाद्याला हजारो तोंडे आहेत. संपूर्ण भारतात वेगवेगळ्या नावाने सुमारे ४५०० संघटना माओवाद्यांसाठी सक्रियपणे काम करतात तर नुसत्या महाराष्ट्रात यांची संख्या १००० हून अधिक आहे .

जंगलातील माओवाद्यांकडे शस्त्रे असल्यामुळे आणि ते उघडपणे हिंसक कृत्य करत असल्यामुळे त्यांच्यावर उपलब्ध असलेल्या कायद्यानुसार कारवाई करणे सोपे जाते. परंतु त्या मानाने शहरी माओवाद्यांकडे फक्त प्रिंटेड मटेरियल एवढाच पुरावा असल्यामुळे त्यांच्यावर फारशी कारवाई करण्यास कायद्याने अडचण येते. डाव्यांची इकोसिस्टीम एवढी तगडी आहे की अथक प्रयत्नाने जरी पोलिसांनी या शहरी माओवाद्यांना अटक केली तरी वेगवेगळ्या समाजसेवी संस्था ह्युमन राईटच्या नावाखाली त्यांना मदत करायला पुढे येतात व कायद्यातील पळवाटांचा आधार घेऊन त्यांची सहज मुक्तता करतात.

जोपर्यंत शहरातील शहरी माओवाद आपण मुळासकट उपटून फेकत नाही तोपर्यंत माओवादाचा पूर्ण बिमोड होणे कठीण आहे हे लक्षात आल्यानंतर केंद्र सरकारच्या आदेशानुसार अनेक माओग्रस्त राज्यांनी याबाबतचा विशेष कायदा बनवला. यात छत्तीसगड ओरिसा आंध्र प्रदेश तेलंगणा यासारख्या राज्याचा समावेश आहे. हा कायदा बनवत असताना तेलंगणा व आंध्र प्रदेश या राज्यात काँग्रेसचे सरकार होते. ओरिसामधे बिजू जनता दलाचे तर छत्तीसगड मध्ये भाजपचे सरकार होते. यावरून एक लक्षात येते

की पक्ष कोणताही असो या सर्व राज्यातील सरकारांनी माओवाद पूर्णपणे ठेचण्यासाठी कायदे केले व त्याची प्रभावी अंमलबजावणी देखील केली. यामुळेच की काय या राज्यामध्ये माओवादाला मोठ्या प्रमाणात आळा बसला.

महाराष्ट्रामध्ये त्यामानाने हा कायदा बनविण्यासाठी थोडा उशीरच झाला. परंतु गेल्या अधिवेशनामध्ये फडणवीस सरकारने शहरी माओवादाच्या विरोधामध्ये जन सुरक्षा कायदा हा एक अतिशय कडक कायदा विधानसभेत संमत केला आहे

या कायद्यामुळे माओवादाला समर्थन देणाऱ्या शहरी माओवादीच्या वेगवेगळ्या संघटनांवर बंदी घालणे सरकारला शक्य होणार आहे. एवढेच नव्हे तर या बंदी घातलेल्या संघटनेची मालमत्ता ताब्यात घेणे देखील शब्द होणार आहे शक्य. परंतु असे असूनही या कायद्याद्वारे कोणत्याही व्यक्तीला वैयक्तिकरित्या दोषी मानण्यात येणार नाही. कारण हा कायदाच मुळी व्यक्तीच्या नव्हे तर दहशतवादी कृत्य करणाऱ्या संघटनेच्या विरोधात आहे. त्यामुळे व्यक्तीस्वातंत्र्य अबाधित राहणार आहे.

शहरी माओवादामध्ये काम करत असलेल्या संघटनांच्या बाबतीत उच्च दर्जाच्या पोलीस अधिकाऱ्यांच्या सखोल अभिप्रायानंतरच त्यांच्यावर बंदी घालण्यात येण्याची तरतूद आहे. एवढेच नव्हे तर मुंबई उच्च न्यायालयाच्या न्यायमूर्तीच्या समकक्ष असलेल्या तिघा जणांच्या समितीकडे या अभिप्रायाची पडताळणी करण्याची जबाबदारी देण्यात आलेली आहे. या समितीच्या शिफारसीनंतरच सरकार अशा संघटनांवर बंदी घालू शकेल. परंतु त्याआधी त्या संघटनेला समिती समोर आपली बाजू मांडण्याची संधी देखील देण्यात आलेली आहे. एवढेच नव्हे तर कायद्याप्रमाणे अशा प्रकारच्या बंदीला ती संघटना उच्च न्यायालयात देखील आव्हान देऊ शकते. यावरून हा कायदा कोणाला त्रास देण्यासाठी नाही, कोणावर अन्याय करण्यासाठी नाही, घटनेच्या विरोधात नाही, वैयक्तिक स्वातंत्र्याला आव्हान देणारा नाही, घटनेने दिलेले आहे अधिकारांचे उल्लंघन करणारा नाही हे सिद्ध होते.

एकीकडे 'भारत तेरे तुकडे होंगे, इन्शाल्ला इन्शाल्ला' असे नारा देणारे असतात तर अफजल गुरूच्या फाशीला विरोध करणारे देखील असतात. ज्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी मार्क्सला नाकारून बुद्धाला स्वीकारले त्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे नाव घेऊन, त्यांच्या नावाने संघटना तयार करून त्यांच्या अनुयायांना बुद्धाच्या शांतीच्या मार्गावरून मार्क्सच्या हिंसेच्या मार्गावर घेऊन जाण्याचे भयंकर मोठे षडयंत्र शरी माओवाद्यांनी आखले आहे. आता त्यांचे लक्ष भटके व विमुक्त समाज आहेत. एकीकडे भारताच्या स्वातंत्र्याला शंभर वर्षे पूर्ण होण्याच्या वेळी म्हणजेच २०४७ साली हा देश विकसित झाला पाहिजे विश्वगुरू झाला पाहिजे आणि भारतातील एकही माणूस प्रगतीपासून वंचित नसला पाहिजे या ध्येयाने काम करणाऱ्या मोदी सरकार विरुद्ध २०४७ साली 'लाल किल्ले से लाल सलाम' अशी घोषणा देऊन २०४७ साली भारत माओवादी करण्याचे स्वप्न पाहणाऱ्या दोन टोकाच्या विचारसरणीमधील हा संघर्ष शेवटी जरी आपणच जिंकणार असू तरी या संघर्षाला बळ देण्याचे काम जन सुरक्षा कायदा करेल असा ठाम विश्वास आहे आणि त्यासाठी शांततेने सुसंस्कृत जीवन जगणाऱ्या सर्वसामान्य माणसांनी माओवाद्यांच्या भूलथापांना बळी न पडणे व या कायद्याचे समर्थन करणे ही काळाची गरज आहे.

अवधूत वाघ (लेखक हे महाराष्ट्र भाजपाचे प्रवक्ते असून पेशाने अभियंता व वित्त व्यवस्थापन तज्ञ आहेत)

